

Elnöki megnyitó

a háromszéki egyházkörnek a szervezeti reformjavaslatot tárgyaló rendkívüli közgyűlésén.

Tisztelt Egyházköri Közgyűlés!

Végre eljutottunk ehhez az alkalomhoz, amikor egyházkörünk tagjai is közvetlenül megbírálhatják azt a munkát, mit egy évek óta tartó, szakadatlan sürgetés érlelt meg az egyházkörök bírálatára.

Ma itt áll előttünk. Véleményükre vár. Joga és kötelessége mindenkinek, ki egyházát szereti, annak életében résztvesz és jövőre is munkálni akar, *itt* juttatni érvényre azt az álláspontját, mit az összesség érdekében jónak, kívánatosnak tart, mire az összesség kíváncsi, mire talán egyeseknek csak *itt* lesz alkalma és végül ami úgy fog szerepelni — a maga közvetett megnyilatkozása útján —, mint az össz-unitárius akarat.

Megtagadnám önmagamot — ezt pedig nem szoktam tenni —, ha nem vonnám most is kétségbe annak a hangzatos jelszónak az állítását, mely alaptörvényünk sürgős módosítását úgy igyekszik beállítani, mint általános szükségességet. Ma is azt mondom: volt és van ennél sokkal több, sokkal égetőbb megoldást váró kérdés, ami sokkal inkább a húsunkba vág. Azokhoz nem tudunk ekkora érdeklődéssel, ekkora előkészülettel és sokszor — mondhatni — hozzá nem értő lelkesedéssel közeledni. Azok megoldására mindig volt és lesz még idő. Első a forma, a köponyeg; ahhoz idomitjuk majd az élő alakot.

Az a zürzavar, mit a világháború — sajnos — befejezetlen volta az élő emberi társadalmak közt teremtett: megszülte mindenütt a maga torzszülötteit. Érezték és érzik ezt az egyházak is. Egyszerre általánossá vált, hogy a mult felelős mindenért, nem pedig a jelen tudatlansága. Évszázadoknak lassu, komoly és körültekintő munkával felállított, szilárd épületei alá bombák kerül-

tek, hogy kártyavárák épüljenek helyükbe. Az idő máris rácáfolt az erőlködésre. Az emberiség kezdi kitörölni szeméből a vakító vörös port. Kezdenek mindenütt józanabban látni. Mind jobban és gyakrabban diadalmaskodik az igazság, hogy: *a mult és hagyomány sokszor erősebb az életnél, a valóságnál.*

Azt hiszem, egyetértünk mindnyájan abban, hogy egy alkotmány-törvény csak akkor jó, csak akkor szolgálja a közérdeket, ha egyetemes szükségesség teremtette. A hit hagyományos érzéseivel, a vallás öntudatos áhitatával egy családba foglalt emberi társadalom a maga nyugodt pihenőjét csak olyan fa árnyékában találja és találhatja meg, melynek gyökerei a mult véstől és vihartól megtiport kemény talajába régtől fogva belekapaszkodtak. Ne csapdossuk meg ezeket a gyakran vérzivatarokat is kiállott gyökereket, nehogy az egész fa reánkzuduljon. Az a véget fogja jelenteni.

Tisztelt Közgyűlés, az egyház nem politikai pártok parlamentje, amely kibírhathat máról-holnapra változó, sőt gyakran ellentétes kormányzati rendszereket és elveket. Az emberi társadalmak külső, anyagi életében ezek nem mindig hagynak végzetes vagy eltörölhetetlen nyomokat. Megbírálják, megbuknak, elfelejtik.

Az egyház fogalma úgy áll előttem, mint egy kőből faragott, évszázados márványszobor, melyet az idők rárakódott patinája tart melegen. Ha levakarjuk ezt a patinát, csak az anyag élettelen hidegsége marad meg.

Ne értsük félre egymást. Nem akarom megállítani a rohanó időt és életet. Az lehetetlen. Tudom, hogy az egyházak hívei: élő emberek. Tudom, hogy velük együtt él az egyház. De merem állítani, hogy nem azonosak és nem lehetnek azonosak a külső és a lelki élet irányító szabályai. Elvi igazságokat soha sem a tömeg teremtett. Csak elhivatott, rátermett egyéniségek. Ezeket a jelzőket pedig nem egy bizonyos területen lakó emberek, hanem a köztudat, a közvélemény adja.

Ha pedig ez így van, akkor nem lehet egy olyan rendszert egyszerűen elavultnak mondani, mely a helyi tömegek számarányán felül és mellett még olyan vezetőket is akar látni abban a legfelsőbb kormányzati testületben, kiknek van és lehet *önálló* véleményük *is* és nincsenek kötve az atyafiság, szomszédság vagy ismeretség korteskedő szavaitól.

Melyik lesz a valódi demokratikus rendszer? Az-e, hol az előre elkészített szavazók voksai vagy pedig az elvek harcának sulya fogja eldönteni a vitát? Csak az utóbbi érdekében és csak az előbbi bekövetkezése ellen harcoltam és harcolok s hívok tetemre minden unitárius embert, kit az egyház egyetemes sorsa érdekel.

Egyházkörünknek ma véleményt kell nyilvánítania. Már nem arról, ami annyira megérett. Nem arról, ami már megtörtént, hanem arról: mi legyen ezután.

Dávid Ferenc hitének követői — sajnos — nem szaporodnak olyan arányban, mint azt az ő hitelveinek igazsága és tisztasága követelnék. Ez előtt a tény előtt gondolkozás nélkül nem hunyhatunk szemet. A tömegeknek is megvolt, megvan és meg is lesz mindig a kifelé ható sulya, ereje.

Nem lett volna helyes egyházpolitika megakadályozni olyan áramlatot, melyet — ha közvetve is — az unitárius hívőknek egy nagyobb tömege indított meg. A józan és pártatlan bírálat szűrőjén keresztül szabad befolyást kellett és kell engedni ennek abban a tudatban, hogy ezzel komoly ellentétek küszöbölődnek ki, keserőségek szűnnek meg.

Számbeli kicsinységünk miatt az egységre fokozott gonddal kell tekintenünk. Ugy is érezzük csekély számunknak különösen az állami életben megnyilvánuló számtalan hátrányát. Legalább magunk tudatosan ne gyöngítsük ezt a számot.

Ott voltam és ott voltunk az előkészítő tanácskozásokon eleitől végig. Nem ellenség gyanánt, de mindig a békés megoldást kereső és ajánló akaratral. Tisztelettel meghajoltam és meghajlok minden érv előtt, mely mögött unitárius érdek áll. Elvárható viszont ugyanez a felfogás a más elveket vallók szószólóitól is.

Kötelességemnek tartom, hogy a legnagyobb elismerés és bizalom hangján emlékezzem meg arról a hatalmas szellemi munkáról, melyet ebben a fontos ügyben a törvénytervezet elkészítésével Dr. Ferenczy Géza főgondnok ur végzett. Azt könnyű most bírálni pro és kontra. Állítom azonban, hogy ezt rajta kívül senki más, az egész egyetemes egyházban, így és ilyen sürgetésre el nem készítette volna. De nemcsak *képesített*, hanem egyedül ő volt *hivatott* ennek felelősségteljes elvégzésére. Nem-

csak főgondnoki felelősségteljes állása, hanem az az őszinte, komoly, körültekintő, férfias megnyilatkozása adta és adja ennek a hatalmas munkának a legnagyobb értéket, melyben nyíltan hangsúlyozta — közismert népszerűségének kockáztatásával, — hogy a közel 15 éve éppen az ő vezetése és elvei alapján Szervezeti Törvényünkön éppen a Főtanács és Képviselőtanács új összetétele kérdésében keresztülhajtott ujtítás nem hozta meg egyetemes egyházunkra azt az eredményt, amit attól várt. Ez egy vezető ember komoly és nagyhorderejű nyilatkozata. Ez előtt csak tisztelettel lehet és kell meghajolni. Ezért kívánja és ezért adja az általa elkészített nagy munka elvi állásfoglalásaiban a legnagyobb bizalmat és biztosítékot. Itt az élet által kipróbált tények képezik az intézkedések alapját, nem pedig reménybeli bizonytalanságok.

Nekünk az egyház jövőjével játszani nem szabad. Az a reform is, mit a tervezet tartalmaz, olyan gyökeres változtatás, hogy annak a határain is túlmenni, egyenlő a sötétségbe ugrással.

Végül még egyet nem szabad elhallgatnom. Erre kötelez első sorban az az állás, melyet az Önök bizalmából töltök be. Egyházkörünk a kisebb körök közé tartozik. A múlt és a jelen azonban amellet bizonyítanak, hogy ez a kisebbség csak számbelileg áll meg. Egyházas életről, áldozatkészségről, hithűségről tanuskodnak egyházközségeink, népünk, az általuk fenntartott intézmények. A háromszéki kör annyi vezető embert adott az egyetemes egyháznak, hogy ez mindig pótolta számbeli kisebbségét. Ha egy Berde Mózsának a helyi érdekeken felülemelkedő hatalmas kormányzó szelleme óriási vagyonával az egész unitárius egyetemes egyházat szolgálta, melyből a legtöbb anyagi előny aránylag a számbeli többségre esett, jogosan elvárhatjuk, hogy az egyházkormányzásban ne csak a tömeg tulsulya legyen az a tényező, mely irányításra jogosult.

Dr. Szent-Iványi Gábor,
felügyelő-gondnok.

Vélemény

az egyházi reform-tervezet tárgyalásához.

Ha valaki ezt a törvényreform-javaslatot tanulmányozza, annak részeit és paragrafusait a jelenleg érvényben levő törvény-nyel összehasonlítja, lehetetlen meg nem látnia és meg nem